

Posebno se mora gledati na zdravje lesa. Torej je paziti

3. na znamenja zdraviga in bolniga lesa. Zdrav je les, če drevó poleti čverstiga in lepo zeleniga listja ali šilovja je polno; če po deblu ni ne lukinj, ne poklin; če skorja je gladka in brez červojedine; če deblo je naravne zeleno-sivkljate barve, in ne postaja rudečkasto. Poslednja prikazen je znamenje znótranje gnjilobe (Kernfäule), ktera se tudi po plesnitvi korenina naznani.

Nadalje se zdravje lesa spozna, če je steblo ravno izrašeno, ter se ne krivi. Krivo ali vegasto drevó je samo po sebi sumljivo, ker njegovles prelahko se zverže.

Ako je pa veršič vsahnjen, listje obledno, skorja gerbava, razpokla ali z maham silno obrašena, in če hovje smolnate gumbe na glavnim deblu ali med vejami imá, zamoremo na bolezin lesa soditi, in tako deblo za stavitev nikakor ni rabiti.

Včasih se zapazijo pogrški še le na otesanim lesu, katerih poprej na stoječim deblu ni bilo viditi. Tedaj je treba deblo pred na korenini, pa potlej ko je posekano, natanjko pregledati. Taki pogrški so: Poke in turi na deblu ali vejovju, rak, gnjiloba u sredi debla itd. Tak les ni za stavitev, za mizarske dela se pa porabiti dá.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Lan v vodi goditi) je veliko bolji, kakor po navadni šegi ga pokladati po zemlji, da se pod milim nebom godi. Na svét gosp. Reuterja je neki kmet na Marskem polovico svojega pridelka v vodi, polovico pa na zraku godil — in lejte velik razloček! Uni je bil tako lep, da ga je po 28 fl. prodal, tega pa le po 16 fl.

(Pšenica ne postane snetjara), ako se rež vmes seje. Tako pričajo skušnje na Hesenskem, po katerih se je tudi zvedilo, da je dobro rež med pšenico na tacih njivah sejati, na katerih se pšenica sama slabo obnaša. Tudi grah v taki zemlji, ki scer ni za grah posebno dobra, dobro rodi, ako se jara rež vmes seje.

(Kaj je bolji, žito na mero ali na vago prodajati?) Na Nemškem v več krajih prodajajo žito na vago, ne na mero, in prodajavci in kupci so zadovoljni s tem. Vsak kmetovavec vé, da nektero leto je žito veliko boljšega, težjega zerna kakor druge leta, kakor tudi da v nekterih krajih se prideluje veliko boljši pšenica, rež, ječmen itd. Če se vse žito le po meri prodaja, je kmet z boljším žitom na zgubi memo unega, ktereга žito je slabji in ložji. Mlinarju se da v mlin dobro in slabo žito, in terja se od njega, da bi vse žaklje z moko enakomerno napolnil, čeravno slabo žito veliko več otrobov in manj moke dá. Konju se da na teden pol vagana ovsá; če je pa ovés slab in lohák, dóbi včasih za tretji del manj živeža, in vendar mora ravno tako delati kakor drugikrat. Iz vsega se vidi, da bi bilo veliko bolj pravično, ako bi se žito vagalo, in ne merilo. Res je scer, da z manj suhim žitom bi se kupec lahko ogoljufal, — al kdor hoče goljufati, goljufa tudi na deset viž pri meri.

(S soljó sadnemu drevju gnojiti) se dobro spláča. Sol se poverh zemlje okoli drevesa potrosi.

(Po redu živini pičo pokladati.) Kakor človek se tudi živina navadi ob svojem času piče dobivati, in ko ti čas pride, nepokojna postane. Nar bolje ji piča zaleže, ako se ji po trikrat

na dan poklada, ker po tem redu povžito pičo želodec lahko in dobro prekuhati zamore. Če se živini le enkrat ali dvakrat poklada, se ji na enkrat preveč želodec nabaše, — če se ji pa brez reda večkrat na dan poklada, se preveč moti, in čeravno zavoljo tega ne zbolí, se vendar tako ne redí, kakor tikrat, ko svojo pičo po redu 3krat na dan dóbi.

Izstava mnogoverstnega blaga v Novem Jorku v Ameriki.

Kakor predlanskem v Londonu na Angleškem bo letos enaka izstava mnogoverstnega blaga v Novem Jorku v Ameriki, h kateri so povabljeni fabrikanti, obertniki in rokodelci iz vsih krajev sveta poslati svoje blago, ako mislijo, da je vredno ali zavolj dobre robe ali zavolj niske cene ali scer zastran kakošne druge posebnosti na ogled postavljeno biti in potem v versto kupčijskega blaga stopiti tudi za daljne ptuje kraje.

Se vé, da je teško med tolikšnimi izdelki, ki se bojo iz vsih krajev sveta nabrali, tako blago izstaviti, da ga bojo Amerikanci porajtali, vendar je včasih tudi kakošno borno (ordinar) blago v kupčijstvu veliko veljavno, če je posebno dobrega jedra in niske cene.

2. maja letošnjega leta se bo začela omenjena razstava v tistem delu sveta, iz ktereга nam je naš visokočastiti rojak in misionar gosp. Piré marsiktero pismice o kmetijstvu in obertnijstvu pisal, ki smo ga v Novicah natisnili.

Te dni je „Novicam“ pisal g. Čuder, nekđaj štacunarski pomočnik v Ljubljani, sedaj že nekaj let v Ameriki, da naj priporočé Amerikansko razstavo tudi fabrikantom, obertnikom in rokodelcom naših krajev, in je nasvetoval nekatere reči, ktere bi utegnile vredne biti, da bi se v izstavo v Novi Jork poslale, ker bi se potem morebiti v Ameriko prodajati zamogle. Imenoval je tele: žimnate sita, slamnike bele in černe od nar borniših do nar lepših, od nar manjših do nar večih, — čoke ali kóce, plahte (Emballage), Teržiške volnate bele in višnjeve nogovice (Strümpfe und Fussesocken) od nar borniših do nar lepših, — volnate strikane jope za ženske in moške, kakor jih na Gorenskem delajo, — Teržiško tanjko usnje vsih sort in barv, — Teržiške čevlje, lepo narejene, pa ne take ošpicene kakor mu jih je neki kupec enkrat že tje poslal, — kerznarsko robo, kakor kape iz polhovih kož, — stekleno blago iz Štajarskega, Štajarsko vino itd.

Če hoče kdo kaj v omenjeno izstavo poslati, naj se oberne do gosp. Karlna Bušek-a opravitelja za austriansko blago v London, in mu naznani natanjko vse (s ceno vred), kar v razstavo poslati želí; blago pa se mora zadnji čas do 15. februara v Terst na gosp. špediterja Janeza Bušek-a poslati. Do Tersta plača vsakdo sam vožnino; vožnino po morju tje in nazaj, kakor tudi asekuracijo zoper škodo ognja ali vode pa plača Amerikanska družba, ki je izstavo napravila.

Sedanji stan slovinskega obreda v Teržaški škofii.

(Kolikor je pisatelju znano. *)

Na juterni strani Učke v Kastavskem dekanatu (tehantí), kateri obseže sledeče župe (fare): Kastav s podružnicama, sv. Matia in Rukavac, Volosko, Veprinac, Lovran, Mošćenice in Ber-

*) Komur je to boljše znano, se prosi, naj naznani. Pis.

šec, so se slovinski obredi *) še dobro obdržali, tako da se v Kastavskih cerkvah sami psalmi velkega tedna in božične juterne (juternice) samo vzamejo po latinsko, njih berila pa, „Tebe Boga hvalimo“, vse sv. maše in vsi drugi obredi se pojejo, in vse kar se glasno moli, se moli slovinsko (slovensko) skoz celo leto.

Na Voloskem, Veprincu, v Moščenicah in Beršecu, se vzame po latinsko božična juterna, pri kateri pa „Tebe Boga hvalimo“ ostane slovinsko, sami psalmi velkega tedna in večerne (večernice) o velikih praznikih; — vse drugo je ostalo po starem slovinsko.

V Lovranskih cerkvah se pred poslednjem župnikom (fajmoštrom) nikolj nobena beseda ni slišala latinsko peti ali glasno moliti; sedaj je pa takole pomešano: sv. maše, bilje (merlice), večernice in vse, kar je z orglami, je latinsko; pa v latinski peti maši so listi in evangelji, kakor tudi slednice (sequentiae) o velikih praznikih, ki jih imajo, in njih osminah (oktavah), ki se od oltara in iz orgel menjama spojejo, še slovinske ostale. Druge pete maše, bilje in vsi drugi cerkveni obredi, pri katerih orgle ne pojejo, se opravljajo po slovinsko. Na blagoslovih (žegnih) se pa včasih trije jeziki rabijo: „častimo te“, in „Sveti“ se poje po laško, litanie po latinsko, psalm z molitvami za občinske potrebe pa po domače. Božična juterna je še vsa slovinska, ravno tako tudi psalmi; velki teden so le psalmi latinski. V ti tehantii, v Beršecu je še neki star prave časti vreden duhoven gospod, z imenom Petar Fergačić, kateri glagolsko mašuje, in na glagolski brevir Boga moli; on je, mislim, zadnji pravi glagolita v ti škofii, ki se ni družega, ko glagolice in slovinskega bogoslovstva učil, ako ima lih še neke tri druge duhovne, ki glagolitsko mašujejo, pa so se z glagolico že tudi nekoliko latinščine učili.

V dekanatu Jelšanskem so samo v župi Klanjnoj taki slovinski obredi kakor v sosednji Kastvi; podružnica Bergudima v petih sv. mašah samo liste in evangelje po slovinsko moli, družega ne; v Munah in Vodicaah je od oltara sedaj vže vés obred latinski; ljudstvo pa vso mašo, kjer orgel ni, „slavo“ in „véro“ po slovinsko odpeva, kakor je od nekdanj vajeno, ko se ma je še po slovinsko maševalo.

Na večerni strani Učke v dekanatu Keršanskem, ki ima tele župe: Keršan, Šumbar, Cepič, Kozljak, Sušnjevica, Berdo, Paz, Boljun, Vranja in Dolenjavas so samo v Kozljaku, kjer neki veli Dalmatin, opravitelj župe, glagolsko mašuje služeči se v vsih družih duhovnih opravilih slovinskega jezika, še ostali starinski slovinski obredi; drugod duhovni v petih mašah vzamejo samo liste in evangelje po slovinsko, družega ne. Ravno tako je v dekanatu Pičanskem, pod kterega spadajo sledeče župe: Pičan, Kerbune, s. Ivanac, Gračišće, Gologorica, Lindar, Novake, podružnici Zarec in Borut. Tako je tudi v dekanatu Pazinskem s sledečimi župami: Pazin, Stari Pazin, s. Petar, Žminj, Krinjga, Tenjan, Terbiš, Beram, Kaščerga, Gerdoselo, podružnica Keršikla (tukaj je še en glagolita) in pa Zamašk. V dekanatu Buzetskem se pojejo listi in evangelji po mojem znanju samo v sledečih župah po slovinsko: v Laniščah, Roču, Humu, Grimaldi, Draguču, Račici in Sovinjaku; drugo in drugod je vse latinsko. Terpljenje Jezusovo se skoro povsod v imenovanih krajih vse štirikrat po slovinsko spoje; tako so v nekterih krajih, kakor v Lindaru na biljah berila ostale slovinske; po več mestih se procesije opravljajo

v slovinskem jeziku, sveče ob svečnici in oljke na cvetu nedeljo se blagoslové po slovinsko.

Sveti sakramenti se tudi od nekterih duhovnov v nekterih krajih po slovinsko delé, kar je ljudem prav ljubo; ali vse drugo, zunaj evangeljev in listov, kateri so krepko v navadi vterjeni ter ne bi se dali brez velicega ljudstvenega nezadovoljstva z latinskimi premeniti, je večidel župnikom na voljo dano; in zato se tudi menja, kakor se župniki menjajo.

Skor povsod v imenovanih župah, kadar velka maša mine, ktera se začne po mestih o pol enajstih, pa tudi ob enajstih, poklekne duhoven, kelh v rokah deržeč, pred oltar, in poje z ljudmi skupa trikrat: „Budi hvaljeno po vse vrime Izusa i Marie slavno ime“; potle moli angelsko češčenje; o velikonočnemu času pa poje: Kraljica nebeška raduj se, alleluja itd. Med tem zvoní poldne, ali je lih poldne ali ne.

J. V.

Slovanski popotnik.

* Kako radi Rusi berejo pesmi, se iz tega vidi, da se je od leta 1770 do 1838 samo 126 spevnikov po 1000, 2000, 3000 in še več iztisov natisnilo. Ako bi se bilo vsakikrat le 1000 iztisov natisnilo, zneso to 126.000 iztisov. Če se pomisli, da med prostim ljudstvom grejo kukve od rok do rok, in to posebno na Ruskem, se zamore vzeti, da je 100 ljudi eno tako knjigo bralo; tedaj bi bilo bravev 12.600.000. Cena tacih spevnikov je bila od 1 do 25 rubljev; tedaj se zamore misliti, da so bili nekteri posebno obširni.

* V Lomboru se je pred šestimi leti vstanovila serbska čitavnica. Šestdeset in nekoliko osnovnih udov se je zavezalo vsako leto 10 gold. plačati, in sicer 6 za glavnico in 4 za stroške. Glavnica se je do letos narasla na 8000 gold.; le škoda, da je več udov odstopilo.

* Dr. Rieger prestavlja v česki jezik imenitni Irwingov spis: Machometa.

* Ravno je prišel prvi zvezek Rittersbergovih českich novel (povest) na svitlo.

* Česki pisatelj Pícek bo letos zopet izdal zvezek svojih pesem.

* Numizmatiško društvo v Pragi je izdalo prvi zvezek popisa dozdanj znanih českich denarjev in svetinj. Celo delo bo obseglo 17 zvezkov, k vsacemu zvezku se bodo pridjale 4 table podob.

* Od leta 1830 do zdaj je na Ruskembilo 55 bark okolj zemlje poslanih, in sicer od vlade 24, od društva rusko-amerikanskega 28, od Rumlanovega 1, od društva Čudskega za ribolov 2.

Preklic stare moríti.

(Konec.)

Postavljeni dan napoči, in dečki vervijo vsak s svojo rožo okinčan pred kralja. Ko zagledajo pšenični klas za klobukom svojega tovarša, se na glas rugati začnejo rekoč: bedák, klas ni roža!

Kralj že iz daleka med fanti zapazi s klasom mladenča; stopivši k njemu ga objema: „ti, moje predrago dete, moj zlati sin“ — mu veli — „ti si moj zét, ti si moj vredni nastopnik“. „Ni je, moji dečki, lepše rože nad pšeničnim klasom — veli kralj proti mladini obernjen — „kadar se valovi na polji po zlatem klasju zibljejo, nošeni od zgodnega poveterca, radosti mesta najti ne moremo; ko nam se pa iz njega moke bela povetica vroča na mizo prinese, nam prijetneje diši ko vsaka vertna še tako dišeča roža. Te rože pridno sadíte, še marneje jih plevíte!“

Obernjen k mladenču s klasom kralj vpraša: „sinek moj! od kod modrost tolika tebi v tvoji mladosti?“

*) Glagolice in druge ilirske obredne bukve iz Rima od razmnožitelstva vére imenujejo svoj jezik slovinski. Obred ali liturgia. Pis.